

Ostomies

Protocol per a la indicació, ús i autorització de dispensació de medicaments subjectes a prescripció mèdica per part de les infermeres i infermers

Alguns drets reservats

© 2024, Generalitat de Catalunya. Servei Català de la Salut.

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Edita:

Gerència del Medicament del Servei Català de la Salut

Paraules clau:

Indicació infermera; ostomies; estomes; infermeria.

1a. versió:

Barcelona, gener de 2024.

Direcció o coordinació: Gerència del Medicament del Servei Català de la Salut

Grup de treball

- **Judith Abizanda.** Farmacèutica. Unitat de Coordinació i Estratègia del Medicament de l'Institut Català de la Salut.
- **Anna Andrés Herrero.** Infermera de la Unitat de Cures Intensives. Hospital del Mar de Barcelona.
- **Antoni Arévalo.** Metge especialista en Medicina Familiar i Comunitària i membre del Grup de Treball de Dermatologia de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (CAMFiC). CAP Doctor Joan Planas. Consorci Sanitari de Terrassa.
- **Natalia Borruei.** Metgessa especialista en l'aparell digestiu. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Institut Català de la Salut.
- **Francisco Cegri.** Infermer especialista en Infermeria Familiar i Comunitària. Membre del Grup de Treball de Ferides de l'Associació d'Infermeria Familiar i Comunitària de Catalunya (AIFICC). Referent de Ferides del Grup de Treball de Barcelona Ciutat. CAP Sant Martí de Provençals. Institut Català de la Salut.
- **Rosa Costa.** Infermera Pràctica Avançada en càncer colorectal i estomateràpia. Hospital Clínic de Barcelona.
- **Núria Cuesta.** Infermera Pràctica Avançada en tumors de cap i coll i pacients traqueostomitzats. Hospital Clínic de Barcelona.
- **Núria Escoda.** Farmacèutica. Divisió de Prestacions Farmacèutiques de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- **Eloy Espín.** Metge especialista en cirurgia general i de l'aparell digestiu. Hospital Universitari Vall d'Hebron. Institut Català de la Salut.
- **Sònia Sevilla.** Infermera. Gerència de Cures Infermeres del CatSalut.
- **Ana Maria Rios.** Infermera d'Atenció Primària. Direcció de Cures d' Atenció Primària de l'Institut Català de la Salut.
- **Clara Vilà-Vilardell.** Metgessa especialista en medicina intensiva. Hospital del Mar de Barcelona.

Oficina tècnica del CatSalut

Agnès Montoya. Farmacèutica. Gerència del Medicament del CatSalut.

Roser Vives. Metgessa especialista en farmacologia clínica. Gerència del Medicament del CatSalut.

Direcció

Montse Gasol. Farmacèutica especialista en farmàcia hospitalària. Gerència del Medicament del CatSalut.

Andrea Molina. Farmacèutica especialista en farmàcia hospitalària. Gerència del Medicament del CatSalut.

Carne Planas. Infermera. Gerència de Cures Infermeres del CatSalut.

Caridad Pontes. Metgessa especialista en farmacologia clínica. Gerència del Medicament del CatSalut.

Antoni Vallano. Metge especialista en farmacologia clínica. Gerència del Medicament del CatSalut.

Tots els autors i col·laboradors han realitzat una declaració de conflicte d'interessos.

Índex

1. Introducció i justificació	5
2. Abast	5
2.1. Població diana i processos assistencials.....	5
2.2. Tipus d'intervenció infermera	6
3. Valoració del pacient	7
3.1. Signes i símptomes d'alarma per a la valoració conjunta amb un professional mèdic	8
4. Medicaments que les infermeres i infermers poden indicar, usar o autoritzar-ne la dispensació	9
4.1. Antibiòtics d'ús tòpic.....	10
4.2. Antifúngics d'ús tòpic.....	11
4.3. Corticoides tòpics de potència alta	12
4.4. Cauteritzants químics.....	12
4.5. Laxants	13
4.6. Mucolítics	18
5. Annexos	21
5.1. Annex 1.....	21
6. Bibliografia	23

1. Introducció i justificació

L'elaboració d'aquest document obeeix al requeriment de desenvolupar un protocol autonòmic que doni cobertura i adapti al nostre context els continguts establerts en la **Guía para la indicación, uso y autorización de dispensación de medicamentos sujetos a prescripción médica por parte de las/los enfermeras/os: Ostomías (Código de identificación: 202211-GENFOSTOMÍAS)**, publicada al Butlletí Oficial de l'Estat (BOE).¹

La guia estatal, és el resultat del desenvolupament establert pel Reial Decret (RD) 954/2015 del 23 d'octubre, així com les modificacions realitzades pel RD 1302/2018 de 22 d'octubre, pel que es regula la indicació, ús i autorització de dispensació de medicaments i productes sanitaris d'ús humà per part de les infermeres i infermers.

La guia publicada al BOE va ser elaborada per un Grup de Treball dins de la Comissió Permanent de Farmàcia del Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut, constituït per representants del Ministeri de Sanitat, les Comunitats Autònomes, les Mutualitats de Funcionaris de l'Estat, el Cos Militar de Sanitat del Ministeri de Defensa, el Consell General de Col·legis Oficials d'Infermeria i el Consell General de Col·legis Oficials de Metges. Posteriorment, aquesta va ser validada per la Direcció General de Salut Pública.

De la mateixa manera, per a l'elaboració d'aquest protocol s'ha constituït un grup de treball multidisciplinari, coordinat des de la Gerència del Medicament del CatSalut, que ha revisat i consensuat les recomanacions d'acord amb els documents o guies de referència i la pràctica clínica del nostre entorn.

L'**objectiu** d'aquest protocol és sistematitzar la implantació de la guia estatal en la pràctica clínica diària i promoure d'una manera proactiva i coordinada la participació de tot l'equip assistencial en l'atenció dels pacients. No és objecte d'aquest protocol oferir recomanacions respecte al maneig i el tractament de les ostomies que no impliquin els fàrmacs inclosos en la guia estatal.

2. Abast

2.1. Població diana i processos assistencials

La població diana inclou aquelles persones (adultes i infants) que presentin **ostomies**, siguin d'alimentació i/o eliminació i/o ventilació, que poden ser temporals o definitives, i que necessitin ser ateses per un professional de la salut.

Les ostomies són un conjunt de procediments quirúrgics mitjançant els quals es crea una obertura que aboca a l'exterior una part del sistema digestiu, urinari o respiratori a través d'un orifici no natural. A l'obertura artificial, que és el resultat del procediment, se l'anomena estoma. Les finalitats poden ser diverses: l'eliminació de secrecions (femta o orina), la nutrició (aliments i líquids) i l'oxigenació (conservació de la funció respiratòria). Segons la permanència, les ostomies poden ser temporals o permanents/definitives.²⁻⁴

Segons la seva funció, es poden classificar en²⁻⁴:

- Estomes d'**alimentació**: gastrostomia i jejustomia.
- Estomes d'**eliminació**: colostomia, ileostomia i urostomia.
- Estomes de **ventilació**: traqueostomies.

Aquest protocol no inclou referències al maneig del dolor associat a les ostomies atès que aquest es recull a la guia corresponent de maneig del dolor.

2.2. Tipus d'intervenció infermera

Les actuacions contemplades en aquest protocol s'han de desenvolupar en un marc de **seguiment col·laboratiu** dels professionals de referència.

D'acord amb l'establert al RD 954/2015 del 23 d' octubre, la indicació i autorització de dispensació de medicaments i productes sanitaris d'ús humà per part de les infermeres i infermers requereix que aquestes estiguin en possessió de l'acreditació corresponent emesa pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

És necessari que la infermera deixi constància en la història clínica del pacient de les diferents actuacions d'acord amb les seves competències, el protocol i/o guia assistencial consensuat i els criteris especificats en la fitxa tècnica dels medicaments.

El tipus d'intervenció infermera en relació a la indicació, ús o autorització de dispensació de medicaments subjectes a prescripció mèdica s'ha establert en la guia estatal, i, d'acord amb aquesta, s'han adaptat les definicions en la taula següent:

Taula 1. Tipus d'intervenció infermera en relació a la indicació, ús o autorització de dispensació de medicaments subjectes a prescripció mèdica inclosos en aquest protocol

Tipus d'intervenció infermera	Definició
Inici del tractament	La infermera acreditada pot indicar, fer ús o autoritzar la dispensació d'un fàrmac per primera vegada sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, en cas que es compleixin les condicions recollides en aquest protocol.
Pròrroga del tractament	La infermera acreditada pot prorrogar un tractament — indicat per ella mateixa o per professionals d'altres col·lectius — en aquells casos en que la pròrroga es consideri en aquest protocol i: <ul style="list-style-type: none"> – S'estigui assolint amb el medicament l'objectiu terapèutic establert al moment de la prescripció i que aquest estigui dins el marge o interval de temps previst en el protocol. – La tolerabilitat i l'adherència al tractament sigui adequada. – No hi hagi hagut canvis rellevants en la situació clínica i característiques del pacient des de l'inici del tractament que puguin influir en la indicació del medicament. – Amb la pròrroga no se superi la duració màxima del tractament establerta en la fitxa tècnica del medicament i/o aquest protocol.
Modificació de pauta del tractament*	La infermera acreditada pot modificar la pauta d'un tractament — indicat per ella mateixa o per professionals d'altres col·lectius — en aquells casos en que la modificació es consideri en aquest protocol i: <ul style="list-style-type: none"> • Hi hagi hagut canvis en la situació clínica (control de símptomes, paràmetres analítics o constants) i/o • hi hagi hagut canvis en les característiques del pacient des de l'inici del tractament.

Tipus d'intervenció infermera	Definició
Interrupció temporal del tractament	<p>La infermera acreditada pot interrompre <u>temporalment</u> un medicament — indicat per ella mateixa o per professionals d'altres col·lectius — en aquells casos en que la interrupció es consideri en aquest protocol. Els criteris són, principalment:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ L'absència de benefici clínic amb el tractament. ▪ L'aparició d'efectes adversos no desitjables o no tolerables. ▪ El rebuig del pacient a l'aplicació de les pautes indicades en aquest protocol. <p>Es recomana valorar conjuntament amb el/la professional mèdic responsable la finalització del tractament i la resta d'actuacions necessàries derivades de la interrupció.</p>
Finalització del tractament	<p>La infermera acreditada pot finalitzar un tractament — indicat per ella mateixa o per professionals d'altres col·lectius— en cas de curació.</p>

*Aquest apartat no contempla la modificació del principi actiu, sinó únicament la modificació de la pauta d'un determinat tractament.

Així mateix, cal que les actuacions contemplades en aquest protocol també incorporin¹:

- Educació per la salut a la persona i/o a cuidador en el maneig del tractament farmacològic i les cures associades.
- L'establiment d'estratègies per tal de millorar l'adherència terapèutica a la medicació a través del seguiment i control del tractament i monitorització dels resultats en salut.
- Consell sobre signes d'alarma i actuació.
- El seguiment de l'evolució per tal de prevenir l'aparició de complicacions associades al tractament i a la pròpia patologia.
- La detecció i registre d'efectes adversos relacionats amb el tractament farmacològic.

3. Valoració del pacient

Valoració inicial

Inicialment és fonamental realitzar una bona anamnesi que inclogui:

- Els antecedents personals.
- El temps d'evolució.
- Els tractaments farmacològics del pacient i les seves pautes.
- Antecedents d'al·lèrgies a medicaments o altres substàncies.
- Embaràs i/o lactància.

Així mateix, caldrà valorar:

- En cas de complicacions de la **pell periestomal**: l'etiologia i l'estat de la pell periestomal, així com la dimensió de la ferida, la profunditat, les vores, l'exsudat i els signes d'infecció (dolor, edema, calor local, exsudat purulent,...).^{2,5-7}

- En cas de formació de **granulomes**: l'etiologia i l'estat de la pell periestomal, així com la dimensió del/s granuloma/es, i la presència de sagnat i dolor.^{2,5-7}
- En cas de **restrenyiment**:
  - L'aspecte i la consistència de la femta, la quantitat de dipòsit diari i el ritme intestinal, i la durada i severitat dels símptomes. També cal valorar les situacions que predisposen a la constipació.
  - S'ha de realitzar una exploració abdominal (auscultació, palpació i/o percussió). Si presenta dolor abdominal, cal identificar intensitat, duració, localització, millora o empitjorament, etc.^{2,8,9}
- En cas de **secrecions espesses o tap mucós** en pacients traqueostomitzats: La permeabilitat de la via aèria, l'estat d'oxigenació, l'aparició de treball respiratori (taquipnea i ús de musculatura accessòria), la presència de sorolls respiratoris anòmals i l'acumulació de secrecions. En cas de **tap mucós**, valorar la permeabilitat i higiene adequades de la cànula interna.

Sequiment

La freqüència de les cures o controls vindrà determinada per les característiques del problema de salut, l'evolució, del tipus de tractament indicat, i de les patologies concomitants. El seguiment s'ha de fer en funció del pla de cures establert pel professional.

3.1. Signes i símptomes d'alarma per a la valoració conjunta amb un professional mèdic

Les situacions següents requereixen una **valoració conjunta** amb un professional mèdic i considerar-ne la derivació al/la metge/ssa de referència si s'escau^{2,7,10,11}:

Generals:

- Febre/calfreds o afectació de l'estat general.
- Símptomes de deshidratació (boca seca, orina fosca, vertígens...).
- Embaràs i/o lactància.
- Etiologia no identificada o dubtosa.
- Immunosupressió.
- Signes d'infecció sistèmica.
- Sagnat per l'estoma, sang a les femtes o presència de sang a la bossa quan aquesta està buida.
- Estenosi que cursa amb vòmits, nàusees, distensió abdominal, febre i/o malestar
- Complicacions que afecten al funcionament de l'estoma (edema, congestió, necrosi,..).
- Enfonsaments o prolapses de l'estoma, disminució o augment de la mida de l'estoma, o hèrnies paraestomals.
- Patologia crònica concomitant causal, predisposant i/o factor agreujant, o si es produeixen complicacions d'aquestes.

Específics, segons tipus de complicació de l'estoma o situació clínica:

- **Complicacions de la pell periestomal**^{2,7}:
  - Tractament amb antibiòtic/antifúngic previ que no ha estat efectiu.
  - Infeccions greus o extenses, i en casos d'infeccions recurrents.
  - Si sospita de piodèrma gangrenosa.
  - Aparició de necrosi o gangrena.
- **Restrenyiment**^{8,9}:
  - Dolor abdominal intens.
  - En cas de nàusees, vòmits, pèrdua de pes injustificada, i/o canvi sobtat del ritme deposicional.
  - Palpació i/o auscultació abdominal alterada. Massa abdominal o rectal palpable.
  - Si sospita d'oclusió intestinal.
  - Tractament previ amb laxants osmòtics que no ha estat efectiu.
  - Si sospita de restrenyiment secundari a fàrmacs (opioides, diürètics, antihistamínics, antidepressius, etc.).
  - Restrenyiment recidivant, recurrent i/o crònic.
- **Secrecions espesses o tap mucós (pacients traqueostomitzats)**:
  - Si sospita d'infecció respiratòria (secrecions grogues/verdes/marronàcies, increment de les secrecions i la seva espessor, i/o febre).
  - Si dificultat respiratòria malgrat higiene correcta de la cànula interna.
  - En cas de tap mucós, si malgrat administrar sèrum fisiològic amb l'ajuda de baló autoinflable no s'aprecia milloria clínica.
  - Si sagnat en relació a aspiració per cànula traqueal.
  - Si es sospita malposició de la cànula de traqueostomia, o s'aprecien fugues malgrat pneumotaponament correctament inflat.

4. Medicaments que les infermeres i infermers poden indicar, usar o autoritzar-ne la dispensació

La llista de medicaments que les infermeres i infermers poden indicar, usar o autoritzar-ne la dispensació, d'acord amb les recomanacions recollides en aquest protocol, es pot consultar en l'[Annex 1](#).

Seguint les indicacions de la guia estatal, aquest protocol no inclou recomanacions referents a productes sanitaris i medicaments no subjectes a prescripció mèdica, que estan regulats pel RD 954/2015 i les seves modificacions previstes en el RD 1312/2018.

4.1. Antibiótics d'ús tòpic

La indicació, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es podrà realitzar de forma autònoma, i sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, d'acord amb les següents consideracions:

- En termes generals, cal evitar l'ús d'antibiòtics i antisèptics tòpics en qualsevol tipus de ferides pel risc de generar resistències i d'efectes adversos.¹²⁻¹⁶
- L'ús antibiòtics i antisèptics tòpics com a tractament preventiu de les infeccions de forma rutinària no està recomanat ja que la seva efectivitat no ha estat demostrada.¹⁷

4.1.1. Àcid fusídic

Està indicat en:

- Infecció lleu en la zona del periestoma en fase flemonosa i encara no abscessificada.^{2,18,19}

Taula 2. Tractament de les infeccions periestomals amb àcid fusídic²⁰

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Àcid fusídic 2 % en pomada o crema</p> <p>Aplicar 2-3 vegades al dia durant 7 dies</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Formulació en <u>pomada</u>: no adequada en lesions macerades i infiltrants i plecs cutanis (utilitzar la crema) – Es pot utilitzar en nens, i durant l'embaràs i la lactància. – Evitar el contacte amb els ulls i mucoses. – Alguns excipients s'han relacionat amb efectes adversos com la dermatitis. S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. – Si no s'observa milloria després de 5 dies, s'ha de valorar suspendre el tractament. 	<ul style="list-style-type: none"> – Cal extremar les mesures d'higiene i evitar acudir a piscines i banys comunitaris fins a la curació. – Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El dolor, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C), inflamació o envermelliment.

4.1.2. Mupirocina

Està indicada en:

- Infecció lleu en la zona del periestoma en fase flemonosa i encara no abscessificada.^{2,18,19}

El seu ús s'ha de reservar a aquells casos en que hi hagi una alta sospita d'infecció per *S. aureus* resistent a meticil·lina (MRSA) i en cas d'al·lèrgia a l'àcid fusídic.

Taula 3. Tractament de les infeccions periestomals amb mupirocina²¹

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Mupirocina 2 % en pomada*</p> <p>Aplicar de 2-3 vegades al dia durant 7 dies</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot utilitzar en nens. - <u>No s'ha d'utilitzar durant l'embaràs o la lactància</u> excepte aquells casos en que el benefici potencial justifiqui el risc potencial ja que no es disposa d'informació al respecte. - En cas de ferides obertes, utilitzar amb <u>precaució</u> en pacients amb <u>insuficiència renal moderada o greu</u> ja que l'absorció de polietilenglicol a través de les ferides podria associar-se a efectes adversos. - Evitar el contacte amb els ulls i mucoses. - La reacció adversa més freqüent és la sensació de cremor en l'àrea d'aplicació. - Si no s'observa milloria després de 5 dies, s'ha de valorar suspendre el tractament. 	<ul style="list-style-type: none"> - Cal extremar les mesures d'higiene i evitar acudir a piscines i banys comunitaris fins a la curació. - Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El dolor, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C), inflamació o envermelliment.

*Aquest protocol no contempla l'ús de la pomada nasal de mupirocina ja que la seva indicació no està relacionada amb el maneig de les complicacions dels estomes.

4.2. Antifúngics d'ús tòpic

La indicació, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es podrà realitzar de forma autònoma, i sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, en pacients amb infecció fúngica superficial a la zona del periestoma, d'acord amb les següents consideracions^{2,18,22-25}:

- L'ús de fenticonazole, ketoconazole, miconazole i bifonazole no està indicat en pacients pediàtrics, i l'ús de sertaconazole i flutrimazole no està indicat en menors de 10-12 anys. Aquests fàrmacs tampoc es recomanen durant l'embaràs i la lactància (cal consultar a la fitxa tècnica²⁶ específica de cada medicament). En aquestes poblacions es recomana utilitzar **clotrimazole**.
- En general, requereixen d'1-3 aplicacions diàries i **la durada del tractament recomanada és de 2 a 4 setmanes** (cal consultar a la fitxa tècnica²⁶ específica de cada medicament).
- Cal netejar i assecar la zona afectada abans de l'aplicació i implementar mesures per minimitzar la humitat i la fricció. Aquestes mesures s'han de mantenir per a prevenir l'aparició de nous episodis.
- En alguns casos pot ésser preferible fer servir formulacions en pólvores, aerosols o en solució per evitar macerar encara més la zona afectada.²³
- Alguns excipients del medicament, especialment les solucions, podrien causar dermatitis (cal consultar a la fitxa tècnica²⁶ específica de cada medicament).

- En pacients amb pruija o inflamació pot ésser útil fer ús de l'associació de miconazole amb hidrocortisona. No es recomana l'ús d'antifúngics azòlics associats a corticoides d'alta potència, ja que s'associa a un augment del risc d'efectes adversos.²²

4.3. Corticoides tòpics de potència alta

La indicació, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es podrà realitzar de forma autònoma i, sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, d'acord amb les següents consideracions ^{5,18,26,27}:

- **En termes generals, cal evitar l'ús de corticoides tòpics en qualsevol tipus de ferides ja que dificulten la cicatrització i tenen propietats immunosupressores.**
- Només s'utilitzaran, excepcionalment, en el cas de:
  - Dermatitis periestomal al·lèrgica causada pels dispositius col·lectors, els seus accessoris, els productes utilitzats per fer la higiene o les pomades antibiòtiques.
  - Dermatitis periestomal mecànica causada per les maniobres brusques en la manipulació dels dispositius col·lectors o els seus accessoris.
- No es recomana el seu ús en pacients pediàtrics, i estan contraindicats en nens menors d'1 any (cal [consultar a la fitxa tècnica](#)²⁶ específica de cada medicament).
- En general, requereixen d'1-2 aplicacions diàries (cal [consultar a la fitxa tècnica](#)²⁶ específica de cada medicament). S'han d'aplicar en capes fines ja que l'excés de dosis no accelera la millora del procés.
- És preferible fer servir formulacions amb excipients poc grassos, com les solucions, ja que interfereixen menys en l'adherència del sistema d'ostomia a la pell.
- **La durada del tractament ha de ser tan curta com sigui possible.** Es recomana que el seu ús es limiti a un màxim de 3 dies.
- No s'han d'indicar si s'observen signes d'infecció.

4.4. Cauteritzants químics

4.4.1. Nitrat de plata

La indicació del tractament, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es pot realitzar de forma autònoma i, sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, per al tractament càustic de granulomes (a l'estoma o a la unió entre la mucosa i la pell circumdant) ^{5-7,28,29} i d'acord amb les consideracions de la taula 4.

Taula 4. Tractament dels granulomes amb nitrat de plata²⁸

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Nitrat de plata en barra cutània</p> <p>Pinzellar la zona a tractar durant uns segons (un sol ús).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – En cas que la lesió a tractar no estigui humida, s'ha d'humidificar inicialment la barra cutània amb aigua. – L'aplicació s'ha de limitar a la zona afectada, per evitar així l'aparició de taques fosques a la pell. Es recomana protegir la pell perilesional amb una pomada o crema oliosa com per exemple, vaselina. – El seu ús està contraïndicat en persones que presenten hipersensibilitat o al·lèrgia al nitrat de plata o de potassi. – <u>No s'ha d'utilitzar durant l'embaràs o la lactància</u> ja que no es disposa d'informació al respecte. – Les reaccions adverses més freqüents són la dermatitis, exantema, les cremades, i la decoloració o pigmentació blau-grisenca de la pell i les mucoses (que desapareix amb el temps). 	<ul style="list-style-type: none"> – Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El dolor, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C), inflamació o envermelliment.

4.5. Laxants

La indicació, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es podrà realitzar de forma autònoma, i sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, d'acord amb les següents consideracions^{8,9,29-31}:

- Cal informar al pacient de la influència de la dieta, la hidratació i l'exercici físic en l'evacuació. Aquestes mesures s'han de mantenir tot i el tractament farmacològic.
- S'indicarà el tractament amb laxants en aquells casos en què el canvi d'hàbits d'alimentació, hidratació i exercici físic no hagin estat suficients per millorar el trànsit intestinal.
- L'elecció del laxant, la seva forma farmacèutica i la durada del tractament vindrà determinada pel tipus de dèbit de l'ostomia i la localització d'aquesta.
- L'administració crònica de laxants es podria associar a tolerància, diarrea, i alteracions electrolítiques, entre d'altres.
- Els laxants poden presentar interaccions amb altres medicaments (vegeu taules 5 a 8). Cal valorar les interaccions potencials i prendre els mesures adequades en cada cas.
- En termes generals, cal evitar l'ús de laxants en pacients ileostomitzats pel risc de deshidratació.²

4.5.1. Llavors de *Plantago ovata*

Taula 5. Tractament del restrenyiment amb llavors d'ispaghula (*Plantago ovata*)³²

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Llavors d'ispaghula (<i>Plantago ovata</i>)</p> <p>Adults i nens >12 anys: 7-11 g/dia (1 cullerada o sobre de 2 a 3 vegades al dia) amb un got d'aigua.</p> <p>Nens 6-12 anys: 3-8 g/dia (1 cullerada o sobre d'1 a 2 vegades al dia) amb un got d'aigua.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - No es recomana el seu ús en nens menors de 6 anys. - Es pot utilitzar durant l'embaràs i la lactància. - Uns dies després de l'inici del tractament s'ha d'ajustar la dosi a en funció de la resposta. S'ha de reduir la dosi o suspendre el tractament gradualment una vegada els símptomes s'hagin resolt. - A l'inici del tractament poden aparèixer molèsties com flatulència i sensació de plenitud, que desapareixen al cap de pocs dies. Incrementar-ne la dosi a poc a poc pot ajudar a reduir els gasos i els mals de panxa. - El seu <u>finançament</u> per part del Sistema Nacional de Salut està <u>restringit mitjançant un visat</u> a pacients amb malaltia inflamatòria intestinal, còlon irritable i diverticulosi. - El seu ús està contraïndicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu, al colorant groc-ataronjat S (E-110), i a l'àcid acetilsalicílic (podria provocar asma). ▪ Obstrucció intestinal, estenosi del tracte digestiu, impactació fecal, atonia del còlon, dolor abdominal, nàusees o vòmits. ▪ Diabetis mellitus mal controlada. - Aquest medicament pot dificultar l'absorció d'altres fàrmacs, pel que en general es recomana separar-ne l'administració almenys 2 hores. Cal tenir precaució especialment si s'administra conjuntament amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ digoxina o sals de liti ▪ minerals i vitamina B12 ▪ insulina i hormones tiroïdals (podrien requerir ajustos de dosi) - S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> - S'han de prendre amb gran quantitat d'aigua (1-2 L/dia), ja que en cas contrari podria originar un bloqueig a la gola o l'esòfag. - Pot trigar uns dies a fer efecte, pel que l'alleujament de la simptomatologia no és immediat. - Cal separar l'administració d'altres fàrmacs almenys 2 hores. - Es recomana no administrar-lo abans dels àpats ja que produeix sensació de sacietat. - S'ha d'evitar estirar-se immediatament després de prendre el medicament. - Cal evitar prendre'ls abans d'anar dormir. - Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El restrenyiment, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C)

4.5.2. Lactulosa

Taula 6. Tractament del restrenyiment amb lactulosa³³

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Lactulosa</p> <p>Adults i nens >14 anys: 10-30 g/dia (15 - 45 ml/dia de solució oral o d'1 a 3 sobres/dia)</p> <p>Es pot administrar en una única dosi diària o dividir-se en dues preses.</p> <p>Nens ≤ 14 anys: vegeu ajust de dosi a la fitxa tècnica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot utilitzar durant l'embaràs i la lactància. - Uns dies després de l'inici del tractament <u>s'ha d'ajustar la dosi a una dosi de manteniment</u> (10-20 g/dia, corresponent a 15-30 ml/dia de solució oral o d'1 a 2 sobres/dia) en funció de la resposta. - A l'inici del tractament poden aparèixer molèsties com flatulència i sensació de plenitud, que desapareixen al cap de pocs dies. - L'ús crònic i/o a dosis altes pot provocar hipopotassèmia i hipernatrèmia. - El seu <u>finançament</u> per part del Sistema Nacional de Salut està <u>restringit mitjançant un visat</u> a pacients amb encefalopatia portosistèmica i paraplegia. - El seu ús està contraïndicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu. ▪ Obstrucció intestinal, perforació o risc de perforació gastrointestinal. ▪ Intolerància hereditària a la galactosa o la fructosa, deficiència total de lactasa o problemes d'absorció de glucosa o galactosa. S'ha d'administrar amb <u>precaució en pacients intolerants a la lactosa</u>. - Cal tenir precaució especialment si s'administra conjuntament amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ mesalazina o antiàcids ▪ fàrmacs que causen hipopotassèmia (com alguns diürètics, corticosteroides i amfotericina B) ▪ digoxina, ja que la hipopotassèmia, podria incrementar-ne l'efecte i afavorir una intoxicació digitàlica - S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Es recomana prendre una gran quantitat d'aigua (1-2 L/dia). - Es pot administrar amb o sense aliments. - Pot trigar uns dies a fer efecte, pel que l'alleujament de la simptomatologia no és immediat. - Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El restrenyiment, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C).

4.5.3. Lactitol

Taula 7. Tractament del restrenyiment amb lactitol³⁴

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Lactitol</p> <p>Adults i nens >16 anys: 20 g/dia (2 sobres) administrats en una sola presa</p> <p>Nens ≤ 16 anys: vegeu ajust de dosi a la fitxa tècnica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot utilitzar durant l'embaràs i la lactància. - Uns dies després de l'inici del tractament <u>s'ha d'ajustar la dosi a una dosi de manteniment</u> (10 g/dia – 1 sobre) en funció de la resposta. - A l'inici del tractament poden aparèixer molèsties com flatulència i sensació de plenitud, que desapareixen al cap de pocs dies. - L'ús crònic i/o a dosis altes pot provocar hipopotassèmia i hipernatrèmia. Cal tenir precaució en pacients ancians, amb deshidratació o hipopotassèmia. - El seu <u>finançament</u> per part del Sistema Nacional de Salut està <u>restringit mitjançant un visat</u> a pacients amb encefalopatia portosistèmica i paraplegia. - El seu ús està contraïndicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu. ▪ Obstrucció intestinal, perforació o risc de perforació gastrointestinal. ▪ Intolerància hereditària a la galactosa o la fructosa, galactosèmia o problemes d'absorció de glucosa o galactosa. ▪ Desequilibri electrolític. - Cal tenir precaució especialment si s'administra conjuntament amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ mesalazina o antiàcids ▪ fàrmacs que causen hipopotassèmia (com alguns diürètics, corticosteroides i amfotericina B) ▪ digoxina, ja que la hipopotassèmia, podria incrementar-ne l'efecte i afavorir una intoxicació digitàlica - S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Es recomana prendre una gran quantitat d'aigua (1-2 L/dia). - S'ha d'administrar preferiblement amb aliments o líquids. - Pot trigar uns dies a fer efecte, pel que l'alleujament de la simptomatologia no és immediat. - Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El restrenyiment, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C).

4.5.4. Macrogol (polietilenglicol) i combinacions amb electròlits

Taula 8. Tractament del restrenyiment amb macrogol (polietilenglicol)³⁵

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Macrogol</p> <p>Adults i nens >8 anys:</p> <p>Presentacions en sobres, 10 g: 10-20 g/dia (1-2 sobres) preferiblement administrats en una sola presa al matí.</p> <p>Nens 6 mesos a 8 anys:</p> <p>Presentacions en sobres, 4 g: vegeu ajust de dosi en funció de l'edat a la fitxa tècnica.</p> <p>Solució oral 500 mg/ml: vegeu ajust de dosi en funció de l'edat a la fitxa tècnica.</p> <p>Administració en una sola presa al matí si el tractament és a dosis baixes, o dividit en dues preses (matí i nit) per dosis superiors.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Es pot utilitzar durant l'embaràs i la lactància*. - Uns dies després de l'inici del tractament <u>s'ha d'ajustar la dosi</u> en funció de la resposta. - Poden aparèixer reaccions adverses gastrointestinals com el dolor i/o distensió abdominal, diarrea o nàusees. - <u>Fàrmacs exclosos de finançament</u> per part del Sistema Nacional de Salut. - El seu ús està contraïndicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu o algun dels excipients (vegeu fitxa tècnica). ▪ Malaltia intestinal inflamatòria severa (com colitis ulcerosa, malaltia de Crohn) o megacòlon tòxic, associat a estenosi simptomàtica. ▪ Obstrucció intestinal, perforació o risc de perforació gastrointestinal. - Cal tenir precaució: <ul style="list-style-type: none"> ▪ si s'administra conjuntament amb <u>medicaments amb un marge terapèutic estret</u> (ex: antiepilèptics, digoxina i agents immunosupressors), i amb <u>espessants a base de midó</u>.³⁶ ▪ Si s'administra en pacients amb un major risc de <u>trastorns de l'equilibri hidroelectrolític</u> (d'edat avançada, amb insuficiència hepàtica o renal o tractats amb diürètics) i s'ha de considerar el control dels electròlits. - S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Les presentacions en pols per a solució oral s'ha de dissoldre en un vas d'aigua. - Es recomana prendre un vas de líquid (ex. aigua) després de cada dosi. - Pot trigar uns dies a fer efecte, pel que l'alleujament de la simptomatologia no és immediat. - Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ El restrenyiment, tot i seguir les recomanacions, no desapareix o augmenta. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C).

*exceptuant les presentacions de macrogol amb electròlits següents: Casenglicol®, Solución Evacuante Bohm®, i Movicol sabor naranja®.

Es disposa de presentacions comercialitzades de **macrogol juntament amb electròlits** (com bicarbonat de sodi, clorur de sodi, clorur de potassi i sulfat de sodi en concentracions variables) amb l'objectiu d'evitar una possible deshidratació causada per un efecte diarreic important. Cal tenir en compte les següents consideracions^{37,38}:

- L'evidència disponible suggereix que no hi ha diferències significatives entre la utilització de macrogol amb o sense electròlits, si bé aquesta és molt limitada.
- Existeixen múltiples presentacions que presenten diferències en la formulació, la composició, el sabor, la pauta d'administració i les contraindicacions (cal [consultar a la fitxa tècnica](#)²⁶ específica de cada medicament).
- La informació per als professionals i per als pacients es pot consultar a la taula 8.

4.6. Mucolítics

4.6.1. Acetilcisteïna

La indicació del tractament, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es pot realitzar de forma autònoma, i sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, en pacients traqueostomitzats per facilitar l'eliminació de secrecions respiratòries, i d'acord amb les següents consideracions, juntament amb les que incorpora la taula 9³⁹:

- L'eficàcia i seguretat de la via d'administració nebulitzada no estan ben establertes en pacients traqueostomitzats, i es basa en l'experiència clínica. En cas d'utilitzar aquesta via, es recomana l'ús de dispositius de malla vibratòria per a una millor distribució en via aèria.
- No hi ha estudis que recolzin l'ús d'instil·lacions endotraqueals d'acetilcisteïna en pacients traqueostomitzats.

Taula 9. Tractament mucolític amb acetilcisteïna^{40,41}

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>Acetilcisteïna 100 mg/ml</p> <p><u>Administració inhalatòria</u></p> <p>Inhalar 1 ampolla (300 mg) 1-2 vegades al dia durant 5-10 dies mitjançant un aparell d'aerosol adequat.</p> <p><u>Administració oral</u></p> <p>Adults i nens >7 anys: 600 mg/dia, administrats en una sola presa o 3 preses (200 mg/8h).</p> <p>Nens 2 a 7 anys: 100 mg/8h.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – No es recomana la seva utilització durant l'embaràs i la lactància, ni en nens < 2 anys. – La durada del tractament vindrà determinada per la resposta clínica del pacient, pel que cal <u>revaluar periòdicament</u> la situació clínica. – Poden aparèixer reaccions adverses com la hipersensibilitat, broncoespasme, rinorrea, estomatitis, trastorns gastrointestinals, i reaccions cutànies. – Les presentacions orals poden contenir <u>excipients</u> com sacarosa, lactosa, sorbitol o aspartam, entre d'altres. Es recomana consultar les precaucions a la fitxa tècnica específica de cada medicament. – Pot interferir amb el mètode de valoració colorimètrica per a la determinació de salicilats i amb l'assaig de cetones en orina. – El seu ús està contraïndicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu o algun dels excipients (vegeu fitxa tècnica). – Cal tenir precaució: <ul style="list-style-type: none"> ▪ en pacients asmàtics, ja que tenen un major risc de reacció anafilactoide, obstrucció respiratòria i broncoconstricció. ▪ en pacients amb úlcera pèptica o antecedents d'aquesta (via oral). ▪ si s'administra conjuntament amb determinats antibiòtics (com amfotericina B, ampicil·lina sòdica, cefalosporines, eritromicina o algunes tetraciclines), amb nitroglicerina, carbamazepina i sals de metalls (vegeu fitxa tècnica) (via oral). – S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> – Es recomana beure una quantitat abundant de líquid durant el dia. – Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C).

4.6.2. Mesna

La indicació del tractament, ús o autorització de dispensació per part de les infermeres es pot realitzar de forma autònoma, i sense el requeriment d'una prescripció mèdica prèvia, en pacients traqueostomitzats per a facilitar l'eliminació de secrecions respiratòries en cas d'obstrucció de la cànula per **tap mucós**, i d'acord amb les consideracions de la taula 10.⁸

Taula 10. Tractament mucolític amb MESNA (2-sulfaniletansulfonat de sodi)⁴²

Tractament	Informació per als professionals	Informació per als pacients
<p>MESNA 200 mg/ml</p> <p><u>Administració endotraqueal</u></p> <p>Diluir la solució a parts iguals amb aigua destil·lada o sèrum fisiològic.</p> <p>Instil·lar d'1 a 2 ml cada hora fins a eliminar les secrecions. Es pot repetir cada 2 o 3 dies.</p> <p><u>Administració inhalatòria</u></p> <p>Es pot utilitzar la solució pura o diluir-la a parts iguals amb aigua destil·lada o sèrum fisiològic</p> <p>Inhalar de 3 a 6 ml cada 6-8 hores mitjançant un aparell d'aerosol adequat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – No es recomana la seva utilització durant l'embaràs i la lactància, ni en nens < 12 anys. – La dosi màxima és de 24 ml/dia. – La durada del tractament ha de ser el més curta possible, pel que cal <u>revaluar periòdicament</u> la situació clínica del pacient. – Poden aparèixer reaccions adverses com la hipersensibilitat, dolor local, tos, broncoespasme, reaccions cutànies, irritació local i sagnat. – Poden aparèixer resultats falsos positius en la determinació de sulfits o cetones en orina degut al fàrmac. – El seu ús està contraindicat en pacients amb: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hipersensibilitat o al·lèrgia al principi actiu o algun dels excipients (vegeu fitxa tècnica). ▪ Asma sense obstrucció mucosa o estatus asmàtic. ▪ Insuficiència renal greu. ▪ Nens < 2 anys. – Cal tenir precaució: <ul style="list-style-type: none"> ▪ el fàrmac no pot estar en contacte amb cautxú o metalls. – S'ha de suspendre el tractament si el pacient presenta signes d'al·lèrgia. 	<ul style="list-style-type: none"> – Cal consultar de nou els professionals sanitaris si: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apareix algun signe d'al·lèrgia. ▪ Apareix febre alta (superior a 38,5°C).

5. Annexos

5.1. Annex 1

Taula 11. Relació de fàrmacs o grups de fàrmacs subjectes a prescripció mèdica[¶] d'indicació, ús, o autorització mitjançant una ordre de dispensació per part de les infermeres i infermers

Codi ATC	Principis actius o combinacions d'aquests	Nom comercial	Finançament per part del SNS
Laxants			
A06AC01	Llavors de Plantago ovata	Plantago ovata Cinfa ® / Lainco ® / Madaus ® / Normon ®	Únicament en la indicació de malaltia inflamatòria intestinal, còlon irritable i diverticulosi (visat)
A06AD11	Lactulosa	Duphalac ® i Lactulosa Lainco ® (solució oral i ampolles)	Únicament en pacients amb encefalopatia portosistèmica i paraplegia
A06AD12	Lactitol	Oponaf ®	
A06AD15	Macrogol	Casenlax ® , Femlax ® , Macrogol Aurovitas ® , Omnilax ®	No
A06AD65	Macrogol en combinació amb electròlits [¶]	Atolaxant ® , Casenglicol ® , Molaxole ® , Movicol ® , Solució evacuante Bohm ® , Normonlax ®	No
Antifúngics tòpics			
D01AC01	Clotrimazole	Canesten ®	No
		Clotrimazol Canesmed ® EFG	Si
D01AC02	Miconazole	Fungisdin ®	Si
D01AC08	Ketoconazole	Fungarest ® , Ketoisdin ® , Ketoconazol Abamed ^{®±}	Si
D01AC10	Bifonazole	Canesmycospor ^{®±}	No
		Levelina ®	Si
D01AC12	Fenticonazole	Laurimic ^{®±}	Si
D01AC14	Sertaconazole	Dermofix ® , Zalain ^{®±}	Si
D01AC16	Flutrimazole	Micetal ^{®±}	Si
Antifúngics tòpics associats a corticoides			
D01AC51	Clotrimazole en combinació amb corticoides	Beta-micoter ®	No
D01AC52	Miconazole en combinació amb corticoides	Brentan ®	No
Antibiòtics tòpics			
D06AX01	Àcid fusídic	Fucidine ® , Ácido Fusídico Isdin ®	Sí
D06AX09	Mupirocina	Bactroban ® (no nasal), Plasimine ® , Mupirocina Farmalider ® / Galenicumderma ® / Isdin ®	Sí
Corticoides tòpics de potència alta			
D07AC01	Betametasona	Diproderm ® , Betnovate ® , Celecrem ®	Sí
D07AC04	Acetònid de fluocinolona	Gelidina ® , Synalar ® , Fluocid Forte ®	Sí Exclòs: SYNALAR ® i FLUOCID FORTE ®
D07AC08	Fluocinonida	Novoter ®	Sí

Codi ATC	Principis actius o combinacions d'aquests	Nom comercial	Finançament per part del SNS
D07AC13	Mometasona	Elocom ® , Mometasona Viso Farmacéutica ® / Korhispana ® / Mede ® , Konex ®	Sí
D07AC14	Aceponat de metilprednisolona	Adventan ® , Lexxema ®	Sí
D07AC15	Beclometasona	Menaderm ®	Sí
D07AC16	Aceponat d'hidrocortisona	Suniderma ®	Sí
D07AC17	Fluticasona	Flunutrac ® , Fluticrem ®	Sí
D07AC18	Prednicarbat	Batmen ® , Peitel ®	Sí
Antisèptics i desinfectants			
D08AF01	Nitrofuraxolol*	Furacin ®	No
D08AL01	Nitrat de plata	Argenpal ®	No
Mucolítics			
R05CB01	Acetilcisteïna	Acetilcisteïna EFG Flumil ®	No
R05CB05	Mesna	Mucofluid ®	Sí
		Mesna Altan ®	No

ATC: Sistema de Classificació Anatòmica, Terapèutica, Químic; **EFG:** equivalent farmacèutic genèric; **SNS:** Sistema Nacional de Salut.

Font: Catàleg de productes farmacèutics del Servei Català de la Salut (CatSalut), juliol de 2023. Únicament es mostren aquells productes que consten com a comercialitzats segons el [Centro de información online de medicamentos](#) (CIMA) de la AEMPS. La situació de finançament dels medicaments es pot consultar al cercador [BIFIMED](#).

¶ En aquest protocol no s'han considerat les presentacions Evacuante Lainco simple®, Moviprep®, Pleinvue® i Clensia® ja que no estan autoritzades en la indicació de restrenyiment.

± En aquest protocol no s'han considerat les presentacions Canesmycospor Onicosep®, Lomexin®, Dermofix® (gel i pols), Micetal® (gel), Keto-cure®, Ketoconazol Abamed® (gel), Ketoconazol Euromedicines®, i Ketoconazol EFG en gel ja que la seva indicació autoritzada no contempla la cura de les ostomies.

* La utilització d'aquest fàrmac no es recomana atès que es considera que el seu benefici en la cura de les complicacions periestomals és escàs i que es disposa d'alternatives terapèutiques menys al·lèrgiques¹⁶.

6. Bibliografia

1. Resolución de 22 de diciembre de 2022, de la Dirección General de Salud Pública, por la que se valida la Guía para la indicación, uso y autorización de dispensación de medicamentos sujetos a prescripción médica por parte de las/los enfermeras/os. Ostomías [Internet]. Disponible a: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2022-23740
2. Artola Etxeberria M, García Manzanares ME, García Moreno E, Martín Fernández M. Guía de recomendaciones prácticas. Ostomía en Atención Primaria. Madrid: IM&C; 2023. [Internet]. Disponible a: <https://www.consejogeneralenfermeria.org/profesion/guias-clinicas/send/67-guias-clinicas/2439-guia-de-recomendaciones-practica-en-ostomia-en-atencion-primaria>
3. Junta de Castilla y León, Consejería de Sanidad: Guía para el ostomizado; Castilla y León [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: <https://www.saludcastillayleon.es/AulaPacientes/es/cuidados-recomendaciones/recomendaciones-personas-ostomia.ficheros/1403225-Guia para las personas ostomizadas.pdf>
4. Asociación Profesional de Enfermeras de Ontario: Cuidado y manejo de la ostomía. Toronto (Canadá); 2009 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: https://rmao.ca/sites/rmao-ca/files/BPG_Cuidado_y_manejo_de_la_Ostomia_-_Guia_de_buenas_practicas_en_enfermeria.pdf
5. Servicio Canario de Salud: Atención integral y especializada a la persona postadora de un estoma. 2017 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: <https://www3.gobiernodecanarias.org/sanidad/scs/content/77d68dbc-46d8-11e8-b63f-1fb30ce7f9b8/Guia de Atención Integral y Especializada a la persona portadora de un Estoma.pdf>
6. Institut Català de la Salut: Guia de productes per a la cura i prevenció de les ferides; desembre 2015 (actualització octubre 2020) [Internet]. Disponible a: <https://ics.gencat.cat/ca/assistencia/ures-infermeres/protocol-de-cura-de-ferides/>
7. Institut Català de la Salut: Procediment d'higiene i cura de l'estoma digestiu; gener 2021 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: http://portal.ics.intranet.gencat.cat/intranet_ics/media/upload/pdf/procediment_higiene-i-cura-de-lestoma-digestiu_155679510420.pdf
8. Institut Català de la Salut: Pla de cures estandarditzat (PC1028: restrenyiment); octubre 2018 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Assistencia/ares_primaria/plans/PC1028_Restrenyiment_adults_octubre-2018_inf.pdf
9. Institut Català de la Salut: Pla de cures estandarditzat (PC1051: restrenyiment pediatria); novembre 2020 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Assistencia/ares_primaria/plans/PC1051_Restrenyiment_pediatria_novembre-2020_inf.pdf
10. Institut Català de la Salut: Pla de cures estandarditzat (PC1043: ferida pediatria); novembre 2020 [Internet]. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Assistencia/ares_primaria/plans/PC1043_Ferida_pediatria_novembre-2020_inf.pdf
11. Institut Català de la Salut: Pla de cures estandarditzat (PC1015: ferida adults); octubre 2018 [Internet]. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Assistencia/ares_primaria/plans/PC1015_Ferida_adults_octubre-2018_inf.pdf
12. International Wound Infection Institute (IWII): Las infecciones de las heridas en la práctica clínica. Wounds International; 2016 [Internet]. [citad 7 desembre 2022]. Disponible a: <https://www.wounds-uk.com/uploads/resources/86a1255c8edf8371b85c269e322fc9f8.pdf>
13. Probst S, Apelqvist J, Bjarnsholt T, Lipsky BA, Ousey K, Peters EJG. Antimicrobials and Non-Healing Wounds: An Update. Denmark: European Wound Management Association (EWMA); 2022. (Journal of Wound Management; vol. 23).
14. National Institute for Health and Care Excellence (NICE). Pressure ulcers: prevention and management (CG179). [Internet]. 2014. Disponible a: <https://www.nice.org.uk/guidance/cg179>
15. Guía de Terapéutica Antimicrobiana del Área Aljarafe: ÚLCERAS POR PRESIÓN (UPP), 3ª edición; 2018 [Internet]. Disponible a: http://www.sspa.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/guiaterapeuticaaljarafe/guiaTerapeuticaAljarafe/guia/viewApartado_pdf.asp?idApartado=175
16. Romero-Collado Á, Verdú-Soriano J, Homs-Romero E. Recomendaciones del uso de antimicrobianos en heridas crónicas . Vol. 33, Gerokomos . scieloes ; 2022. p. 111-8.
17. Institut Català de la Salut: Maneig i tractament d'úlceres d' extremitats inferiors; 2018. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Documents/assistencia/gpc/gpc_ulceres_extremitats_inferiors.pdf
18. de Miguel Velasco M, Jiménez Escovar F, Parajó Calvo A. Estado actual de la prevención y tratamiento de las complicaciones de los estomas. Revisión de conjunto. Cirugía Española [Internet]. 2014;92:149-56. Disponible a: <https://www.elsevier.es/revista-cirugia-espanola-36-articulo-estado-actual-prevencion-tratamiento-complicaciones-S0009739X13003667>
19. Osakidetza. Boletín INFAC: MANEJO DE LAS INFECCIONES CUTÁNEAS BACTERIANAS EN EL ÁMBITO AMBULATORIO. 2018 [Internet]. Disponible a: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/cevime_infac_2018/es_def/adjuntos/INFAC_Vol_26_7_infecciones_cutaneas.pdf
20. Fitxa tècnica de Àcido Fusidico Isdin® 20 mg/g crema (àcid fusídic). ISDIN S.A. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/74064/FT_74064.html
21. Fitxa tècnica de Mupirocina Farmalider® 20 mg/ pomada (mupirocina). FARMALIDER, S.A. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/75869/FT_75869.html
22. Brodell R, Dolohanty L. Intertrigo. In: UpToDate, Post TW, (Ed), UpToDate. Waltham, MA (US); 2022. [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://www.uptodate.com/contents/intertrigo?search=Intertrigo&source=search_result&selectedTitle=1~37&usage_type=def

ault&display_rank=1

23. Institut Català de la Salut: Pla de cures estandarditzat (PC1018: Lesió zona del plec); octubre 2018 [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://ics.gencat.cat/web/.content/Assistencia/ares_primaria/plans/PC1018_Lesio-dermica-zona-plec_adults_octubre-2018_inf.pdf
24. Guía de Terapéutica Antimicrobiana del Área Aljarafe: CANDIDIASIS CUTÁNEA (CANDIDIASIS DEL PAÑAL, INTERTRIGO) EN PEDIATRÍA, 3ª edición; 2018 [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: http://www.sspa.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/guiaterapeuticaaljarafe/guiaTerapeuticaAljarafe/guia/viewApartado_pdf.asp?idApartado=401
25. Guía de Terapéutica Antimicrobiana del Área Aljarafe: INTERTRIGO CANDIDIÁSICO EN ADULTOS, 3ª edición; 2018 [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: http://www.sspa.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/guiaterapeuticaaljarafe/guiaTerapeuticaAljarafe/guia/viewApartado_pdf.asp?idApartado=382
26. Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios. Centro de información online de medicamentos de la AEMPS [Internet]. [citad 27 maig 2021]. Disponible a: <https://cima.aemps.es/cima/publico/home.html>
27. Boletín Canario De Uso Racional Del Medicamento Del Servicio Canario de Salud: Uso adecuado de los corticoides tópicos dermatológicos; 2017. Disponible a: https://www3.gobiernodecanarias.org/sanidad/scs/content/73457fa1-266b-11e7-bc4e-19616096e1db/BOLCAN_vol8_n4_MAR_2017_Corticoides_top_derma.pdf
28. Fitxa tècnica de Argenpal® 42,5 mg barra cutànea (nitrat de plata). Laboratorio B. Braun Medical, S.A. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/15734/FT_15734.html
29. Vázquez García M del C, Poca Prats T. Manual de cuidados en ostomías Madrid; 2009 [Internet]. Disponible a: https://www.enfermeriaaaps.com/portal/download/ENFERMERIA_TECNICAS/Manual de Cuidados en Ostomias 2009.pdf
30. Osakidetza - Información Farmacoterapéutica de la Comarca (INFAC): Estreñimiento y laxantes, actualización; 2015 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/cevime_infac_2015/es_def/adjuntos/INFAC_Vol_23_n_10_estenimiento.pdf
31. Generalitat de Catalunya. Medicaments i Farmàcia: Fa molts dies que no vaig al lavabo. Què hi puc fer?; novembre 2021 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: <https://medicaments.gencat.cat/ca/ciudadania/tractaments/restrenyiment/index.html>
32. Fitxa tècnica de Plantago Ovata Cinfa® 3,5 g pols per suspensió oral (llavors d'Ispagula Husk). Laboratorios Cinfa, S.A. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/68088/FT_68088.html
33. Fitxa tècnica de Duphalac® 10 g solució oral en sobre (lactulosa). Mylan IRE Healthcare Limited. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/60189/FT_60189.html
34. Fitxa tècnica d'Oponaf® 10 g pols per a solució oral (lactitol). ANGELINI PHARMA ESPAÑA, S.L. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/59691/FT_59691.html
35. Fitxa tècnica de Casenlax® 10 g solució oral en sobre (macrogol). Casen Recordati, S.L. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/pdfs/ft/80603/FT_80603.pdf
36. Madurga Sanz M. Interacción potencial de riesgo: laxantes con polietilenglicol y espesantes con almidón [Internet]. Vol. 45, Panorama Actual del Medicamento. 2021. p. 970-1. Disponible a: <https://www.farmaceuticos.com/pam/actualidad/farmacovigilancia/interaccion-potencial-de-riesgo-laxantes-con-polietilenglicol-y-espesantes-con-almidon/>
37. Mínguez M, López Higuera A, Júdez J. Use of polyethylene glycol in functional constipation and fecal impaction . Vol. 108, Revista Española de Enfermedades Digestivas . scieloes ; 2016. p. 790-806.
38. Llerena E, Varea Calderón V, Pujol Muncunill G, Hernandez Hernandez K, Sosa Giraldo FJ, Suarez Fuentes T, et al. Comparación sobre la efectividad y seguridad del polietilenglicol con y sin electrolitos en el tratamiento del estreñimiento funcional. An Pediatría [Internet]. 2016;85:34-40. Disponible a: <https://www.analesdepediatría.org/es-comparacion-sobre-efectividad-seguridad-del-articulo-S1695403315003537>
39. Sociedad Española de Cirugía Torácica: Documento de Consenso SECT sobre cirugía traqueal y laringotraqueal; 2016 [Internet]. [citad 21 agost 2023]. Disponible a: https://www.sect.es/images/PDF/DOCUMENTO_DE_CONSENSO.pdf
40. Fitxa tècnica de Flumil® 100 mg/ml g solució injectable (acetilcisteïna). Zambon, S.A.U. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 1 setembre 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/dochtml/ft/41474/FT_41474.html
41. Fitxa tècnica d'acetilcisteïna Bexal 600 mg comprimits efervescents EFG (acetilcisteïna). BEXAL FARMACÉUTICA, S.A. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/pdfs/ft/62390/FT_62390.pdf
42. Fitxa tècnica de Mucofluid® 200 mg/ml g solució per a nebulització i pr a instilació endotraqueopulmonar (mesna). IONFARMA, S.L. Madrid: Agencia Española de Medicamentos y Productos Sanitarios (AEMPS) [Internet]. [citad 22 agost 2023]. Disponible a: https://cima.aemps.es/cima/pdfs/ft/54726/FT_54726.pdf